

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 8 December 1889. N°. 624.

Dit blad wordt verspreid des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden artikelen en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers 40 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau in Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van lieftedigen en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

Van de verdienstelijkheid der goede werken.

ZONDAGSAFDEELING XXIV.

VI. (Slot.)

Ik ben de wijstok, en gij de ranken; die in mij blijft, en ik in hem, die draagt veel vrucht. Want zonder mij kunt gij niets doen. (Joh 15:5)

„Looft” en „belooning” drukken niet zoo onjuist het verschil uit tusschen hetgeen Adam krachtens het Werkverbond zou hebben ontvangen, en hetgeen een kind van God thans ontvangt in het Genadeverbond. Looft gaat om verdienste naar recht. Looft moet men betalen, als de arbeid geleverd is. Maar in het geven van een „belooning” is men vrij. Die kan men geven of ook niet geven. Daar heeft niemand recht op. Die staat in iemands ongehoudene vrijheid. Zeer terecht heeft onze Catechismus dan ook in Vraag 63 en het antwoord niet van „looft”, maar van „belooning” gesproken, en ware het raadzaam, dat men dit in het Genadeverbond steeds deed.

Ook voor het leven heeft dit betekenissen. Almeer toch wint de schadelijke overtuiging veld, dat men alle „belooning” moet afschaffen, en vooral in onze onderwijzerswereld raakt men almeer den weg op, om elk denkbeeld van een prijs of beloning in de antiekeit te kasten weg te bergen. Nu is het zeer natuurlijk, dat men dien weg opging. Men redeneerde namelijk zóó: „Als ik een kind een prijs toezeg, dan gaat het werken, niet omdat het werken moet; niet uit plichtbeset; niet om zijn ouders; niet om Gods wil; maar om dien prijs. En in dien prijs weer niet om het boek zelf, maar om de eer die er in steekt; en dus eigenlijk om zijn eigen ik; uit zucht naar zelfverheffing en hoogheid. De deugd, zegt men dan, moet om zichzelf gezocht. Weg met alle aanmoediging en beloning! Wie op het standpunt van beloning nog staat, staat laag!” Kortom, men loopt de lijn al van het oude Stoïcisme, en terwijl men waant, den hoogmoed uit het kinderhart te bannen, merkt men niet, hoe men juist bezig is, een nog gevaarlijker soort hoogmoed, den geestelijken hoogmoed, te kweken.

Ook hierin komt de tegenstelling tusschen Christelijk en niet-Christelijk onderwijs weer zoo duidelijk uit. Een Christen-mensch wil niet wijzen dan zijn God wezen. En als hij nu in de Heilige Schrift ziet, hoe God Israël loft door het land „overvloeiende van melk en honig”, en in het Nieuwe Verbond de zijnen maar zijn hemel trekt door de schetsing van het Nieuw Jeruzalem, en door het toezeggen van allerlei „belooning”, ja, door het beloven van een „kroon”, dan besluit hij daaruit, dat het niet onzedelijk zijn kan, om een beloning of prijs uit te reiken; want dat zijn God het anders niet doen zou. Sterker nog, hij leest in de Heilige Schrift, dat Christus Jezus niet alleen „looft”, maar ook „belooning” heeft ontvangen en aangenomen. Zijn „looft” voor den arbeid zijner ziele, was hetgeen hij voor ons in onze plaats verwierf. Maar bovendien schonk de Vader hem nog een „belooning”, toen het toekwam aan wat Paulus aldus omschrijft: „Danom heeft hem God uitermate zeer verhoogd en heeft hem gegeven een naam boven allen naam, die genoemd wordt in den hemel of op de aarde.” En als deze Christus, die zelf zulk een beloning ontving en aannam, zich in de zeven briefjes der Openbaring tot de kerken in Klein-Azië richt, dan verzuimt hij niet, om elk dezer kerken een rijke beloning voor te houden. „Die overwint, zal eten van den boom des levens, die in het midden van het paradijs Gods is; hij zal eten van het verborgen manna; hij zal een witten kleed ontvangen, waarin zijn eigen mystieke naam gegrift is; hij zal macht ontvangen over de heidenen; hij zal bekleed worden met witte kleederen; hij zal een pilaar worden in het huis zijns Gods; ja, hij zal met Christus zitten in zijnen troon.” En van dit alles zegt de Christus, dat de zijnen dit van hem zullen ontvangen, gelijk hij het ontving van zijn Vader.

Hieruit blijkt dus voor den Christen, dat God de menselijke natuur op zulk een „belooning” heeft aangelegd; dat de aard van het zedelijke leven zulk een beloning niet slechts toelaat, maar eischt; en dat het niet is een Christelijk, maar een Heidendisch ideaal najagen, als men het uitreiken en aannemen van zulk een beloning als zelfkrachtig en min edel aankeurt. Dat klinke dan zeer fraai en vroem, en toch gaat het lijnrecht tegen de Schrift in; en leidt er consequent toe, om te oordeelen, dat de

zedeleer van het Evangelie laag staat; dat Christus zijn beloning niet had moeten aannemen; en dat de wijze waarop hij de kerken van Klein-Azië loft, niet naardien eisch van het Heiligmis is.

Maar wat een Christen wel zal doen, dat is, ook hier „belooning” niet met „looft” verwarren. En dus te keer, en streng te keer gaan, elk denkbeeld, alsof een kind niet, ook afgezien van alle prijs en beloning, gehouden ware zijn plicht te doen. Wie een beloning tot loof voor verdienste verlangt, ja, die gaat tegen den eisch van alle hooger leven in en kweekt zelfkracht in steed van hooger leven.

Maar als „belooning” mag de prijs of het extra-geschenk uit het leven niet weg. Niet weg van de school, en niet weg uit het huisgezin, en niet weg uit het burgerlijk leven. Zelfs de thans zoo van alle kanten bestreden „loft” moge door het misbruik, dat er van gemaakt is, talle bestrijding hebben uitgelokt, maar rust in beginsel op een gezonde gedachte. Mits men, en daar komt het op aan, er maar nooit een recht aan laat ontleenen, en ze nooit als een opslag op het loon beschouwt. Dan toch gaat de „belooning” weer het karakter van een stilzwijgend bedongen „loft” dragen, en onttaart hierdoor. En hoe moeilijk het nu ook zij, om in dit alles de lijn zuiver te laten loopen, toch mag nooit toegegeven, dat het uit de wereld helpen van elke „belooning” een eisch der hooger zedelijkheid zou worden. Wie dat zegt, wil het beter dan de Heere in zijn Woord weten, en jaagt een zedelijk ideaal na, dat wortelt in geestelijke hooftardij, en waaraan juist daarom het kinderlijk karakter van het leven van Gods kinderen ontbreekt. Vergeet men maar nooit de scherpe lijn, die onze Catechismus trek met de woorden: „Belooning geschiedt niet naar verdienste, maar uit genade,” en hebbe men den moed, om door het onthouden van „belooning” zoo dikwijls men die noodig acht, het karakter van ongehoudene „loft” te laten „belooning” onafscheidelijk is, streng te handhaven. Iemand toch die zeggen zou: „Had ik geweten, dat ik geen beloning kreeg, dan had ik mij die inspanning niet getroost”, die werkt niet als een kind van God, maar sôoft als een huurling.

Op dit punt nu gaat de Catechismus in de 64ste Vraag in, door te onderzoeken of deze leer geen zorgeloosheid en goddeloosheid menschen maakt; van welk onderzoek de uitkomst is: „Neen zij, want het is onmogelijk, dat zoo wie Christus door een waarachtig geloof is ingeplant, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid.”

Bilderdijk greep deze waarheid, toen hij in den eersten Bundel zijner *Kerkelijken zangen*, van den Vrijen wil zong:

Hij, hij alleen is vrij, die door zich zelf bepaald, Gewijgd, en bestemd, en zelfgevoerd is. Van nergens ingeveld, op alles uitgezield. In 't meigmaest stoffen — zelfs zijn indruk heeft tekenen Vermeer ge't u. O Mensch? Gij vrij zijn in uw wil! Afhangende van 't heil, en voedselend aan u zelve. Met ziel en lijf gebouwd aan d'ijeren moederslijf. En macheloos om den grond uws aamslijfs op te delven! O Ja, gij kunt niet — Ja, maar met uw God hereend. In God, en met dien God door Gods als God bewegen. Zie daar u't dierbaar pond der Vrijheid weer verleend. Wie andre Vrijheid reent, reent zelfwet en logen. Neen, stervend, neent den band van Wet en Zeden aan. Of laet uw hart in 't juk van Heel en Wereld klinken. De Christen slechts is vrij, en streeft ter hemelblij. Zijn wil is, die 't gestern' aan 's hemels trans doet blinken.

Dit nu is het, waar het op aankomt. Een volstrekt „vrijen wil” te hebben, is wat God alleen toekomt, en is voor elk schepsel volstrekt ondenkbaar. De mensch is een deel van het heil; in dat heil ingevoegd; in de beweging van dit machtig raderwerk mee bewogen; en zoolang dus het streven des menschen tegen den wil van zijn God ingaat, is hij onvrij, worstelt hij voor niets, en wordt hij onwillig toch meegeslingerd. En dan eerst is er van vrijheid voor den mensch weer sprake, als hij „met zijn God hereend” en „eenswillend” met zijn Schepper geworden, nu wil gelijk God wil dat het machtig raderwerk loopen zal, en dus niet langer tegenstreeft, maar meestreeft in het werken van zijn God.

Ziet men dit nu niet in, dan stelt men zich nog altoos voor, dat een mensch een op zichzelf staand wezen is, een oliedrop op de wateren, een geïsoleerd ras, draniend om een spil, die in zichzelf rust. En natuurlijk, zoolang men die dwaze voorstelling handhaaft, dan draagt men dit ongerijmde denkbeeld ook op den geloofwe over, en stelt het zich voor, alsof een kind van God, op even dezelfde wijs, een los op zichzelf staand wezen ware, dat geheel vrij magtig over zichzelf en zijn zedelijke krachten kon beschikken, en dus doen kon, wat hij wilde. En van dit valsche standpunt

uitgaande redeneert men dan aldus: „Dat kind van God is nu zeker van zijn zaligheid. Jezus heeft alles voor hem volbracht. Wat ter wereld zou dus dat kind van God nog kunnen bewegen, om het goede te doen en het kwade te haten, vooral zoo het hem inspanning en strijd en offerering kost. Zalig wordt hij toch! Waarom zou hij dan de moeite van dien strijd niet sparen, en niet eenvoudig zorgeloos weg, naar den lust zijns harten voortleven!” En is dit zoo, dan ziet ge immers hoe deze leer van de volkomen plaatsbepaalde voldoening die in Christus Jezus is, er noodzakelijk toe leidt, om iemand zorgeloos, en dus ook goddeloos te maken. Vooral zou ge dan ook nog de volharding der heiligen belijdt, en dus er bijvoegt, dat een eens bekeerd mensch, ook al viel hij in diepe zonde, toch nooit vervallen kan van zijn staat als kind van God, elieve, wat zou zulk een geloofwe dan nog van zonden afhouden? Veeler zal hij met een vrije conscientie op het pad der zonde voortrollen!”

Romes kerk, die min of meer dit stel van de pelagiaansche vrije spil voor 's menschen vrijen wil verdedigt, heeft dit aan ons Calvinisten dan ook steeds voorgehouden; en de heele en halve Arminianen, die in onze dagen Roomsche leer op Protestantische kansen drijven, zeggen het op hun beurt evenzoo. Dan belijden ze de dusgenaamde „lijdelijkheid”; hebben op allerlei „lijden” dit en dat aan te merken; en trekken er de conclusie uit, dat de leer der „rechtvaardigmaking” veilig verzwegen kan worden, mits men de leer der „heiligmaking” maar op allerlei wijs op den voorgrond schuift. En zoo komt men dan tot Protestantische werkeilijkheid.

Wordt onzerzijds nu beweerd, dat deze leer nooit tot zorgeloosheid en goddeloosheid geleid heeft? In het minst niet. Zoo ge een medicijn, u door uw arts voorgeschreven, op verkeerde wijze gebruikt, kan het u doodelijk zijn. En zoo ook lag het in den aard der zaak, dat de leer der vrije genade, zoo ze in strijd met het voorschrift van den oppersten Medicijnmeester gebruikt werd, tot allerlei onheilgeheug moest leiden. Reeds in de dagen der apostelen deed ze dat, en Paulus kende ze uitnemend wel die riepen: „Laat ons zondigen, opdat de genade meerder worden!” Het Arminianisme is zoo oud als het Evangelie. Het is zijn donkere schaduw, die altoos het Evangelie verzelt. Lees den tweeden brief van Petrus, lees den brief van Judas, lees de brieven aan de Cretenzen in Klein-Azië maar, en ge hoort telkens en Judas en de apostelen er tegen opkomen, dat men toch dit schandelijke misbruik van de leer der „vrije genade” uit Gods kerk banne.

Natuurlijk, waar een onbekeerd en onvadergeboren mensch deze vrije genade niet indrinkt, maar als verguldsel op zijn borst laat schitteren, daar moet ze schadelijk werken, en de voorbeelden zijn lang niet zeldzaam, dat onbekeerde en onbekeerbare lieden deze heilige leer hebben aangegrepen, om onder vertoof van veel uitwendig vroomheid en vrome geleerdheid, te wilder en onbezorgd aan hun zondige hartstochten te kunnen botvieren. Zelfs geven we toe, dat er een bange prediking van vrije genade is, die den moed mist, om de Wet als het juiste spoor des levens ook aan Gods kinderen te prediken, en die op hoogst schuldige wijze weder zedelijk leven verzwakt. Dit alles echter raakt de zaak als zaak niet. Van een onbekeerde leert de Schrift nergens, dat hij grond heeft, om in Christus te roemen, en de schuldige predikers, die ziekelijke dwalingen in de kerk vleien, in steed van het volle Woord Gods te prediken, zal God straffen.

Doch komt men op de leer van vrije genade, gelijk de Schrift ons die voorhoudt, dan vervalt dit boze verwijt geheel. Nergens toch kent de Schrift een kind van God, dat als een eigen wezen los op zich zelf staat. Een kind van God is volgens de Schrift altoos een lid van het mystieke Lichaam van Christus. Nooit een losse plant op eigen wortel bloeiend, maar altoos een tak of twijg of rank aan den stam, die op den wortel Davids in Christus Jezus tiert. De Schrift kent geen zedelijk leven dat op eigen spil draait, noch een spil die in de lucht hangt, maar altoos leert ze ons, dat de spil van ons zedelijk leven in Christus ligt, en door hem wordt bewogen. Hierna vervalt dus de mogelijkheid, dat een kind van God aldus goddelooselijk redeneeren, en ten gevolge der redeneering, ook zoo goddeloos handelen zou. Niet alsof zoo goddeloos redeneering aan Gods kind niet wel zou worden ingeblazen. Och, Satan

blaast ons allerlei leelijke stukken in. Maar als Satan macht over Gods kinderen heeft, Christus nog veel meer. En als de Satan hun boze dingen inblaast, dan blaast Jezus hun met nog veel sterker kracht betere dingen in, die met de zaligheid gevoegd zijn. En waar ons boos hart toch voortging met zoo zondige redeneering te koesteren, daar zou uit zulk een redeneering nog volstrekt geen goddeloos daad volgen; want of we zus of zoo zullen handelen hangt volstrekt niet enkel af van onze redeneering, maar in veel sterker zin zelfs van de innerlijke aanraking die ons prikkel en van den geest in ons.

Ons zedelijk leven heeft dus tweeërlei: het heeft een leven in den tak en een leven in den wortel, en die wortel is Christus. En gelijk nu bij een plant, uit den wortel het sap opstijgt en in de twijgen iadringt en ze tieren doet, zoo ook is het bij Gods kind. Ook zijn zedelijk leven begint niet in de takken en twijgen van zijn eigen overlegging en neiging, maar komt uit den wortel op. Niet die takken beheerschen den wortel, maar die wortel beheerscht de takken. En alzo ook het, dat het werk Gods in zijn kind doorgaat.

„We zijn één plante met Christus geworden”; en op grond daarvan leert onze Catechismus, dat een kind van God, dat is een mensch, die Christus werkelijk is ingeplant, niet met dorretakken kan blijven, want dat het levenssap uit den wortel met noodzakelijkheid blad en bloem aan de twijgen doet uitbotten.

Toch is hiermee nog niet genoeg gezegd. Men mag het toch ook weer niet zoo voorstellen, als stond het zedelijk leven van Gods kind met het leven van een plant gelijk. Een plant is een schepsel Gods zonder redelijk of zedelijk besef. Hier heerscht slechts natuurwag. En zoo gaat het bij Gods kind niet toe.

Daarom spreekt de Catechismus zeer terecht van het Christus ingeplant zijn „door een waarachtig geloof”, waarmee hier ter plaatse zeer stellig bedoeld is, niet het geloofsvermogen, maar het daadwerkelijk geloof; overmits het geloofsvermogen op zichzelf nog niet tot dankbaarheid verwekt. Zoolang dus de kiem der wedergeboorte nog in ons sluimert, groeien de wilde takken nog onbesnoeid over de heilige kiem heen, en is er van een roemen in Christus nog geen sprake. Maar dreef het leven der wedergeboorte tot bekeering uit, en is dieningevolge het echte, het waarachtige geloof in ons bewustzijn opgewaakt en de bezieling onzes levens geworden, dan prikkelt het besef van dankbaarheid voor Gods onuitspreklijke gave, en perst het levenssap uit den wijstok in de rank.

Vandaar dat Christus tweeërlei bewering aan zijn verlostten doet ondergaan. Van binnen uit werkt hij op zijn verlostten door zijn *Heiligen Geest*, en van buiten werkt hij op hun bewustzijn door den *Dienst des Woords*. Het levenssap ritselt door de vezelen van de rank, en door het vermaan des Woords bewerkt de Christus u uitwendig. Deze twee nu gaan altoos gepaard. Niet alleen de prediking des Woords, zonder de innerlijke werking van den Heiligen Geest; want dan komt er niets. En ook niet de innerlijke werking van den Heiligen Geest, zonder de klaarheid van het Woord; want dan versinkt ge in mystieke wiegelingen des gevoels. Neen, beide heeft de Heere saamgevoegd, en gij zult ze niet scheiden. Ge hebt een inwendig leven in uw ziel en een uitwendig leven door uw bewustzijn, en die twee worden gelijktijdig bewerkt. De Geest werkt van binnen in uw ziel, het Woord van buiten op uw bewustzijn. En beide passen op elkander, sluiten zich aan elkander aan. De tanden van het éne rad grijpen in de tanden van het andere rad.

En nu gaat dit niet zoo toe, dat de Christus door die beide machten Gods kind voor elke vlek bewaart. Integendeel, soms is het noodig dat hij door vallen zijn hoogheid verliesse; weer teruggebracht worde naar ootmoed en teederen zin; en door te struikelen veerkracht ontvang om te beter den Rotsteen te bestijgen.

Dat zien we zelfs bij de apostelen. Ook in hun leven is er struikeling en val, als doorgaag naar hooger heerlijkheid en steeds rijker genade.

Doch daar handelt de Catechismus hier niet over. Dat hoort bij de volharding der heiligen. Wat de Catechismus hier bespreekt is de bedenking, dat een kind van God, steunende op het volbrachte werk van Christus, nu stelselmatig in de zonde zou gaan leven, gelijk de Antinomian het doet.

En daartegen nu staat de heerlijke be-

lijdenis, dat een kind van God een rank in den Wijstok is, en dat het niet aan de rank staat, om het levenssap dat uit den Wijstok opklimt, te stuiten.

Een lid van het Lichaam kan niet den stroom van het bloed keeren, maar wordt door de levenswarmte van dien stroom telkens zelf warm.

Doch juist daarom moet er dan ook zoo ernstig op aangedrongen, dat de Dienst des Woords toch krachtig doorga. Want hier heeft de Semipelagianen volkomen gelijk in, zoo de dienst des Woords het laat bij de aanzegging, dat het in Christus alles voor ons volbracht is, en niet zeer beslist het juiste spoor des levens aanwijst waarin Gods kind als nu wandelen zal; zoo met andere woorden, de bestraffing en de waarschuwing en het vermaan uitblijft, — dan ontbreekt er iets, dat God naar zijn Woord gewild heeft dat er zijn zou. En dan behaagt men door zulk een prediking, ja, den heimeijken zondaar, maar Gods echte kinderen bedroeven zich. Want zij hebben Psalm 119 niet voor niet gelezen; en kunnen er geen vrede mee hebben, als er op den kansel een toon des gejubels over alles vernomen wordt, maar als er geen roem en prijs en lof is voor de onnaspeurlijke schoonheid van Gods heilige Wet.

KUPFER.

„De banden zijner zonde.”

Den goddeloos zullen zijne ongerechtigheden vangen, en met de banden zijner zonde zal hij vastgehouden worden. Spr. 5:22.

Over de heillooze macht der zonde wordt gemeenlijk veel te klein gedacht. Neen, het is niet zoo, dat het aan u zou staan, om u slechts zóóver in de zonde te steken, als ge zelf verkiest en slechts zóóveel aan de zonde toe te geven, als u goed dacht.

Wie ontvangen heeft, moet baren! En hoor nu wat de heilige apostel Jacobus van de zonde zegt: „De heiligmaking ontvangen hebbende, waart de zonde, en de zonde volbrengt zijnde waart den dood.”

Denwege keert de Heere op den Sinaï zich zoo rechtstreeks tegen uw „begeerten”, en eindigt zijn heilige Wet met u dat begeeren zelf als een diepe zonde, op straffe des doods, te verbieden.

Ge moogt niet begeeren. Reeds dat begeeren staat gelijk met het doen van de zonde. „Zoo wie een vrouw ook maar aanziet, om haar te begeeren, die heeft alreede overspel met haar in zijn hart gedaan!” En nu, hebt ge dat „begeeren” in uw macht? Voelt ge het niet bij u opkomen, eer ge er op verdacht zijt? En is, eer gij u opmaakt, om die begeerte te bestrijden, de overtreding van het Tiende gebod niet reeds voldaan?

En zeg nu niet, dat wel het *vergeven* aan een zondige begeerte, maar niet op zichzelf elk begeeren is verboden, want God zelf heeft het van Horeb met eigen stem anders gezegd, en zonder inkomende genade is het weerstand bieden aan het boos begeeren van uw hart u onmogelijk.

Zoolas een fontein opwelt, zoo wel het valsche begeeren in uw inwendigen mensch op. En daarom heeft onze Blijdenis die springader onzer zonde zoo terecht „een onafgeleide fontein” genoemd.

Reeds in dat eerste opkomen, dringt dus de zonde met zulk een schuldige macht op u aan. De zonde wacht niet tot gij haar opzoekt, maar wacht u op en dient zich bij u aan en dringt zich bij u in. Ze is als een kleefstof, die, dan zelfs als ge haar wegvaaft, aan uw vingers blijft zitten. En alles spant daartoe saam. De éne zonde spreekt altoos de andere voor. Eer de éne geheel binnen is, houdt zij de deur op de reet, om voor de andere het binnenkomen gemakkelijk te maken. En staat ge bekend, als van een teedere conscientie, o, dan weet de zonde zich zoo steunig aan te kleeden, zich in zoo onnoozel gewaag te steken, en soms zelfs een zoo schijnvrome gestalte aan te nemen, dat ge heusch wanen zoudt met uw goeden engel te doen te hebben, en dat het toch een bode van Satan is, zich voordoe als een engel des lichts.

Op die wijs is heel ons leven omhangen met een zondigen nevel, is heel ons aanzijn omwoven met een zondig net. Rein is niets; iets heiligs voor Gods oog is nooit in menschen gezien. En als weer een dag om is, en ge u geen bepaalde ernstige overtrekking te binnen brengt, slaapt ge vaak in, zonder er ook maar iets van te vermoeden, hoe toch heel uw leven ook dien lieven langen dag, eigenlijk één stille, ongemerkte aaneenschakeling van allerlei kleine onliefheden, u ontgaane verzamelen en stille, bedekte zondities geweest is. Tot er dan morgen of overmorgen weer een boze zwerd doorbreekt; ge voelt het nu dat ge nu heusch, erg voor uw God gezondigd hebt; en dan zegt soms een stil fluisieren der conscientie u, hoe dat erge zondige toch eigenlijk slechts de mitbarsting was van wat in stilte al die vorige dagen bij u had gebroed.

Uw zonde heeft banden, waarmee ze u vasthoudt.

Zoals de klimop pootjes heeft, waarmee hij tegen den tak opklimt, en waarmee hij dien tak omklemt en als een woekerplant uitzuigt, zonder dat die tak macht heeft, om hem van zich af te schudden, zoo ook doet de zonde met u.

Van binnen uit uw hart begint dat klimopje der zonde eerst als een onbeduidend plantje op te schieten; dat ge zoo zeggen zoudt: »Wat kwaad wil dit nietig plantje nu aan zoo sterken boom doen?»

Maar van lieverleë wordt dat klimopje uwer zonde groter en groter. Boven elk paar blaadjes ontwikkelt zich weer een paar blaadjes, en achter elk paar blaadjes kruist en kronkelt zich het stengelje met de klemworteltjes, en die klemworteltjes hechten zich met hun vezelen aan elk twijgje van uw zieleleven.

En niet lang meer, of heel de plant uwer ziel is van dezen zondigen klimop overvlochten, en er is geen lucht voor u meet en geen vrijheid van beweging, tot ge ten slotte niets dan een verdorrende en ontbladerde drager van de woekerplant zijt.

En daarin vindt u het verraderlijke van die macht der zonde.

Ze heeft banden waarmee ze u bindt; en nu denkt ge dat ze aan zal komen met groote zeelen en kabels om u machteloos te maken. Maar ach neen. Ze spint een rag. Ze ontrolt een klauwen garen. En of ge er nu al als een leeuw tegenin stuift, het baat u alles niet.

Ge weet het, ook de sterkste leeuw wordt door een net van onnoozel dun garen machteloos gemaakt.

En zoo vangt nu ook de zonde u en houdt ze u gevangen.

Eerst een zacht, ongemerkt opkomend begeren; straks onderdrukt, maar even toch toegelaten; en onderwijl is er reeds in uw ziel ontvanging. Doch ook dan komt het baren der zonde nog niet opeens. O, Neen, dan duurt het soms nog dagen en weken, eer de boze vrucht in u veldragen is. En op een oogenblik, dat ge er gansch niet aan denkt, overvalt u de schriklijke barenswaai, en uw zonde is uitgebroken.

En laat ze u dan ten minste los?

Ach, ganschelijk niet!

Dan begint eerst recht haar drukkende tirannie over uw hart. Dan komen er nieuwe banden. Dan wordt er nieuw rag gespannen. Nu ge eens uw reinheid verloor, zijt ge nog zooveel lichter te verleiden. Eens gelogen, liegt het straks zooveel gemakkelijker. Eens gelasterd, is de laater tong straks zooveel gladder. En zoo gaat het heel de *repertoire* van uw zondig spel door.

En zooals een spin altoos nieuw rag spint, en altoos nieuwe webben uitspant, om het vliegje te vangen en te omwoven, zoo weet ook de zonde altoos nieuw rag, als een veelheid van nieuwe banden in menigte, voort te brengen, waarmee ze u vasthoudt, u omwoult en u machteloos stelt tegenover haar giftige beet.

Blijft ge dit nu wel, maar leeft de angst er voor niet in uw ziel, dan zult ge niet tot Jezus vluchten.

Dan is de zonde voor u, wat een tijger in *Arctis* voor uw kind is.

O, Ja, ook uw kind kent het lesje wel van buiten, dat een tijger een bloeddorstig dier is en sluw zijn prooi bespringt, verslindt en uitzuigt; maar in *Arctis* beneemt dit niets van zijn pret als het zulk een tijger in zijn machteloos onrust achter zijn tralies op en neer ziet stappen.

En zoo doet meer dan één met de zonde. Ze weten en belijden wel, dat de zonde is als een brieschende leeuw, die omgaat, zoekende wien hij mocht verscheuren; maar die zonde, zoo wanen ze, kan bij hen niet bij. Daar zullen ze wel op passen.

En daarom roepen ze Jezus niet ernstig om hulpe aan! Daarom weten ze niet wat *smeeken* is, om van zonde verlost te worden! Daarom kennen ze het worstelen niet en het kermen, om tegen de strikken en banden van Satan te worden gevrijwaard.

Tot zulk *smeeken* zouden ze dan eerst komen, als ze goed zagen, dat de zonde *wel* bij hen kan; dat ze zich reeds kromt om op hen te springen; en dat *Jezus alleen* ze uit den muil der zonde verlossen kan.

Angst voor de zonde is zoo heilzaam!

Speel er toch nooit mee!

En zie toch bovenal toe, dat ge nooit ook het gultige der zonde in uw kinderen aanmoedigt, door het aardig te vinden.

Er zijn zooveel wreeds moeders en vaders zonder hart, die keer op keer de zonde helpen, als ze bezig is om een hunner lievelingen gelijk de spin het vliegje te omwoven.

En die ouders lieten ook hun kinderen doopen!

Alsof die Doop in zulk een oogenblik niet tegen hen getuigt en naar den God van hun Doop roept om een oordeel!

KUYPER.

Amsterdam, 6 Dec. 1889.

In sommige kringen wekt het bevreemding, dat de *Herant* zich nog steeds inlaat met de broederen, die voortgaan onder het Synodaal Genootschap te verkeeren.

Is er voor die bevreemding oorzaak?

Maar wat wilt ge dan?

Zoudt ge het dan goedkeuren, zoo wij om de bitterheid, waarmee veel broederen ós achtervolgen, ons hart ook van hen aftrouken en een Kalas-geest door onze ziel lieten varen?

Kunnen we, mogen we dan vergeten, dat deze broederen voor een goed deel, niet slechts onzen oorsprong met ons gemeen hebben, maar ook steeds nog volharden in dezelfde belijdenis, die ook ons van Gods wege op het hart is gebonden?

Is dan ooit in de *Herant* de toeleg merkbaar geweest, om *sectarisch* met een groepje als groepje te gaan staan, en heel het overig kerkelijk terrein aan de wolven prijs te geven?

Neen, we kunnen niet aflaten om onze broederen en zusters, ook die nog onder het Synodaal Genootschap blijven, lief te hebben in Christus onzen Heere.

Omdat we óén in oorsprong zijn en eens eeuwig in eenzelfde Vaderhuis met hen zullen wonen, spreekt nog altoos sterk de begeerte in ons hart, om ook op onze pelgrimreise hier beneden saam met al onze broederen op te trekken.

En als we dan zien, hoe zwak deze broederen onder de Synode staan; merken, hoe allerlei verleidende stemmen tot hen uitgaan, van mannen, die gezicht waren iets

te zijn, en wier woord thans toch geen andere uitwerking heeft dan hun geweten in slaap te sussen; en berekenen wat »magerheid» aan de ziel alle ongehoorzaamheid aan God en zijn gebod, voor hen en voor hun kinderen na zich moet slepen; — hoe woude ge dan, dat we gevoelloos en onverschillig hun volharden in het kwaad, hun uiglijden in het slijb, hun spelen met beginselen, en hun verwerpen van de eere van Christus zouden aanzien?

Niet, dit versta men wel, alsof we daarom desen broederen zedelijk dwingen wilden onzen weg te volgen.

Zien ze een anderen en beteren weg, we willen daarover niet twisten.

Maar dit mag niet geduld, dat ze moedeloos en werkeloos en willoos blijven neerzitten.

Ze weten, dat hun positie voor God niet te verantwoorden is.

Ze weten, dat ze lijnrecht ingaan tegen wat ze vroeger zelve beleiden hebben.

Ze weten, dat ze den eisch der Christelijke broederliefe miskennen.

Ze weten, dat ze Jezus' eere uit bezorgdheid voor de Synode prijsgeven.

En omdat ze dit weten, mogen we hen niet met rust laten in hun heulen met de kerkelijke zonde.

De predikantenstrakementen ten onzent vindt de een te hoog, de ander te laag. Dit komt daarvan, dat er zoo onderscheidenlijk gedacht wordt over den *Dienst des Woords*.

Is de Dienst des Woords niets hoogers dan dat iemand, die zekere vlotheid van taal bezit, een paar maal per week, een kleine twee uur volpraat; voorts een enkele catechisatie houdt; en een zekere bezoekt; dan natuurlijk moet men de trakementen wel te hoog vinden.

Maar verstaat men dat de *Dienst des Woords* vrucht en resultaat is 1° van tienjarige voorbereiding, die, op zijn zünigst berekend, stellig seven duizend gulden heeft gekost, zoodat dit alleen reeds aan rente en kapitaal f 500 's jaars vertegenwoordigt; 2° van voortgezette studie en aanhoudende geestelijke inspanning, waarbij gestadige aanvulling van de bibliotheek onmisbaar is; 3°, dat men zich voorts aan dezen Dienst geheel, met al zijn kracht en toewijding, te geven heeft; en 4°, dat men om in dezen Dienst genoegzaam ruimte van blik te behouden, buiten kwelling van tijdelijke zorgen moet kunnen leven; — dan zal elk deskundige wel met ons oordeelen, dat de trakementen eer te laag zijn.

Er zijn predikanten op onze dorpen, die nog minder verdienen, dan een knap smidsknecht in Amsterdam.

En daarbij komt dan nog, dat onze kerken tegen het *coëlibaat* zijn, een ongehuwd predikant ongezeelig vinden, en zelfs niet gaarne kinderlooze pastoren zien.

In Engeland en Amerika begrijpt men dit dan ook beter. Daar zijn de trakementen, hoe meer het beginsel der Vrije kerk doordringt, aldoor gestegen.

En geen twijfel dan ook, of ook ten onzent zal hetzelfde verschijnsel zich allengs gaan voordoen.

Men is kalm aan begonnen, maar de standaard rijst.

Vandaar dan ook, dat men in afwachting hiervan, zekere toelagen voor het trakement poogde te vinden in den vacatuurdienst.

De ééne kerk regelt dit zis, de andere zoo, en er zijn er, die als regel invoerden, dat de classis voor elken vacatuurdienst f 10 betaalt, en de reiskosten ten laste komen van de vacante gemeente.

Nu vraagt men ons, of het goed is, dat deze f 10 aan den dienstdoenden predikant worden uitbetaald, of dat het beter ware ze aan de gemeente uit te keeren, die deren predikant als eigen herder bezit; of wel dat het nog beter zou zijn, heel de f 10 in te trekken.

Natuurlijk laat zulk een vraag zich niet *absoluut* beantwoorden.

Een rijk predikant neemt zulk een muntje niet aan. Een gemeente die er goed bij kan, ook niet. Er zijn dus gevallen waarin heel deze uitbetaling veilig achterwege kan blijven.

Is daarentegen de predikant een welgesteld man, en de gemeente die hij dient, arm, welnu, dan zal hij zelf wel zorgen, dat de f 10 in de kas der gemeente komen.

Of ook is hij arm, maar de gemeente welgesteld, dan zal de gemeente er niet aan denken, om deze f 10 voor haar kas op te vragen.

Maar vraagt men, afgezien van deze bijzondere gevallen, wat als regel raadzamer is, dan spreekt het, dunkt ons, vanzelf, dat deze gelden als toelage of emolument bij het trakement komen.

Zeker ware het beter en waardiger, dat de trakementen derwijs stegen, dat zulke emolumenten konden uitblijven; maar zoolang dit *niet* zoo is, zijn kruimeltjes ook brood, en steekt er niets in, dat een predikant zulk een muntje aanneemt.

Al was het maar om er *boeken* voor te koopen!

Met genoegen ontwaren we, dat er over de wijze van invulling op de kaarten voor de volkstelling geen verschil van opinie is gerezen.

Het schijnt, dat men allerwegen met de geboden oplossing vrede neemt.

Want wel oordeelen sommigen dat het beter is, er nog tusschen twee haakjes achter te zetten: (*Ned. Geref. Kerk*); maar dit levert geen verschil op. Die dat wenschelijk keurt, doe het, zoo we het maar eens zijn over de hoofdformule: *Behoort tot geen kerkgenootschap, maar is van de Gereformeerde gezindheid*.

Zoo kan er dus eenigermate eenparigheid heerschen, en zal, op 30 pCt. de besomming wel uitkomen.

Toch blijft de moeilijkheid bestaan, om te voorkomen, dat er verschrijvingen plaats hebben, vooral waar vader soms niet thuis is, en andere huisgenooten handelen moeten.

We kunnen er daarom niet genoeg op aandringen, dat de kerkeraden »rookjes papier, die van achteren gedomd zijn, uitdelen, waarop de formule gedrukt staat, en die op de kaart kunnen opgeplakt.

Of ook waar dit te omslachtig is, dat men dan in de *Kerkbode* heel het land door, zulk een gedrukt en van den rand doorboord stukje in de week van 8—15 December opneemt, en dat de kerkeraad voor deze eene maal een exemplaar van de *Kerkbode* aan alle leden aan huis doe bezorgen.

Ten slotte nog dit.

Van meer dan één kant vroeg men ons, of ook zij, die niets meer van de Synodale organisatie willen weten, maar leven in een dorp of stad, waar het nog tot geen breking met de Synodale Besturen kwam, toch eveneens kunnen en mogen invullen.

Natuurlijk ja, immers dese hun openlijke verklaring is die breking voor wat hun persoon aangaat.

Hoemeer de macht van den Czaar van Rusland zich uitbreidt, des te grooter keer staat in de religieuze verhoudingen van het Europeesche Staatswezen voor de deur.

In de eeuw der Reformatie en de eeuw die daarop volgde, hing het politieke evenwicht in Europa aan de uiterst gewichtige vraag, welke mogendheden den hoogsten toon konden voeren, de Roomsche-Catholieke of de Protestantische. Onze stadhouder Willem de Derde leefde nog geheel met en in dat netelig vraagstuk.

En wel is sinds den aanvang der achttiende eeuw dit probleem op den achtergrond gedrongen; maar toch kon het nooit zoo geheel van het tapijt verdwijnen, of het dreigde altoos zich weer aan te melden.

Iets nu hiervan is reeds in 1870 gezien. Maar, en dit is thans het opmerkelijke, dit aloude vraagstuk keert thans terug in geheel andere gedaante. Er is geen sprake meer van, dat de Protestantische rijken eenzijdig en de Roomsche-Catholieke mogendheden anderzijds hand aan hand zouden gaan. Integendeel, het Protestantische Duitsland is met het Roomsche Oostenrijk en het revolutionaire Italië verbonden; en de Protestantische zeemogendheden Engeland en Amerika houden zich buiten het spel.

Onder de oorzaken nu die tot deze geheel andere rangschikking in geen geringe mate bijdroegen, behoort vooral de *toenemende macht van Rusland*.

De keizer aller Russen gebiedt thans reeds over eene bevolking van bijna honderd en tien miljoen zielen; dus ongeveer zooveel als Duitsland, Oostenrijk en Italië saam. Duitsland telt thans 48 Oostenrijks 40 Italië 29 miljoen inwoners. Sam 25 117 miljoen; waar Rusland alleen met 110 miljoen tegenover staat. Waar dan nog bij komt, dat Rusland, zoodra het een strijd van ras tegen ras en van beginsel tegen beginsel wordt, nog rekenen kan op den steun van een goed deel der Slavische bevolking in Oostenrijk en Turkije; een achterban, waardoor Rusland in staat zou zijn aan de westersche machten, wat getalsterkte aangaat, niet slechts het hoofd te bieden, maar ze zelfs verre te overtreffen.

Toch zou dit bij de Roomsche curie nog geen bezorgdheid wekken, indien te voorzien was, dat de verhouding blijven zal, gelijk ze op dit oogenblik is.

Op dit oogenblik toch is de machtsverhouding dezer Staten zoo weinig met hun sterkte-ijer in overeenstemming, dat Rusland kwalijk geacht kan worden zelfs tegen Duitsland alleen opgewassen te zijn. Het verschil ligt én in de mindere ontwikkeling van den Rus én in de grotere uitgestrektheid van zijn grondgebied.

Doch, en dit is het wat onrust wekt, die wederzijdsche verhouding wordt met elk jaar voor Rusland gunstiger. Het spoorwezen neemt ook in Rusland zulk een vlucht, dat de groote afstanden straks niet meer meetellen; en wat Ruslands ontwikkeling betreft, ziet men op elk gebied van industrie, kunst en wetenschap een gisting in. Het Russische volkleven opkomen, die ten duidelijkste toont, dat dit volk opwaakt uit zijn sluimering en aan den vooravond staat van een machtige beweging.

Gaat dit proces nu op gelijke wijze als dusver door, dan staat te verwachten, dat Rusland 1°, de overige Staten van Europa nog veel harder dan dusver in 't bevolkingcijfer vooruitloopt; 2°, dat deze ontzettende miljoenenmassa beweegbaar zal zijn geworden en zich, naar de nood het eisch, op een bepaald punt van zijn grenzen zal kunnen concentreren; en 3°, dat de ontwikkeling van dit reusachtige volk eertlang tot een besef van onbegrensde kracht zal leiden.

Dese verwachting nu heeft ook voor ons blad belang, omdat deze Russische politieke beweging tegelijk in tamelijk strengen zin, eene *religieuze en kerkelijke* is.

De Russen zijn noch Roomsche noch Protestantsch, maar Grieksch, en wat dat Grieksche element te beteekenen heeft, is nog te weinig gewaardeerd.

Kort na de Reformatie, en ook in onze dagen, beelden vooral de Engelsche Episcopalen zich in, dat Grieksch en Protestantisch tamelijk wel één waren. Omdat de Grieksche kerk den Paus verwerpt en niet aan de onbevelekte ontvangenis van Maria geloof (al neemt ze aan, dat ze bij het ontvangen van den Christus smetteloos rein en zonder zonde was), stelde men zich de Grieksche kerk voor als met het Protestantisme sympathiseerend. De groote negatie tegen Rome was immers aan de Grieksche kerk

met deze gemeen. Ook zij werd door Synoden bestuurd. En wat ook niet vergeeten mag, tegen *werkelijkheid* werd althans tot op zekere hoogte niet minder ernstig in de Grieksche kerk gereageerd dan in de Lutherische en Gereformeerde.

Wat, zoo vroeg men zich af, kon dan aan eene hereeniging van deze twee delen der Christelijke kerk in den weg staan? Vooral de Engelsche Bisschoppelijke kerk bood aan de Grieksche velelei aanrakingspunten. En was tusschen deze beide het huwelijk maar eerst gesloten, dan was immers de brug gelegd, die de gemeenschap met alle Protestantische kerken tot stand kon brengen.

Dien droom droomden thans slechts weinigen meer.

Ware de Grieksche kerk niet in zoo sterken zin volkskerk, en daardoor lotgemeen geworden met de Russische politiek, zoo kon allicht in de toekomst zulk een zuiverder ontwikkeling van beide groepen kerken gewacht worden, die op hereeniging uitliep. Maar thans kan dit niet meer. Nu eenmaal Grieksch geloof en Russische politiek slechts twee namen zijn geworden voor één streven, kan het Protestantisme, dat door en door Germaans is, in de groote worsteling die te komen staat, nooit anders dan tegen de Slavische overmacht partij kiezen.

Breekt eenmaal de strijd uit tusschen het westen van Europa en de Slavische macht; niet om den Turk terug te dringen, maar reeds lang had moeten geschieden; maar met het beleiden doel, om de Russische bestaanswijze aan West-Europa op te leggen; heel Europa te Russificeeren; en alle kerken van Christus, ze mogen zich dan Protestantisch of Roomsche noemen, in de Grieksche-nationale wereld-kerk in te lijven, dan moet zucht naar zelfbehoud het Protestantisme zijn coquistender spel met de Grieksche kerk wel doen vergeten.

Wat thans in Finland gebeurt, waar de Russische regeering, gesteund door de Russische kerk, de Lutherische kerken allengs van haar zelfstandigheid poogt te berooven en haar te ontvolken, is slechts het voor- spel van wat alsdan heel Europa te wachten stond.

Ruslands zonde is de volkskerk; een zonde waaraan helaas, ook ten onzent, nog zoo velen zich schuldig maken.

Daardoor vereenzelvigt het de nationale met de geestelijke belangen, en moet wel verdraagd geducht van een isgelijk, die kerkelijk niet met Rusland één is. Een beduchtheid die de Regeering dan weer op haar beurt dwingt, om onverbiddelijk en onverschrokken elk opkomen van een dissenteerende religie te onderdrukken.

De volkskerk leidt tot den brandstapel. Toch zou deze uitwendige dwang nog verhoed kunnen worden, indien het geestelijk uitgangspunt der Grieksche kerk zuiver was en op onze sympathie kon rekenen.

Doch ook dit is niet het geval.

Het geestelijk uitgangspunt toch der Grieksche kerk ligt niet in de bestrijding van de Roomsche hiërarchie, noch ook in haar confessioneel protest tegen de onbevelekte ontvangenis van de Moedermaagd.

Neen, haar geestelijk uitgangspunt ligt in het *Filiokum*, d. w. z. in haar beweren, dat de Heilige Geest alleen van den Vader uitgaat, en niet uitgaat van den Vader en den Zoon.

Het laatste belijdt geheel de westersche Christenheid zoo in de Protestantische als in de Roomsche kerk, maar de Grieksche kerk loochent dit, en blijft vasthouden aan de dwaalleer, dat de Heilige Geest *alleen* uitgaat van den Vader.

Op dit punt is het Schisma gekomen, en deze tegenstelling beheerscht dan ook nog steeds het eigenaardig karakter waarin de Grieksche kerk optreedt.

Een karakter, dat hierin uitkomt, dat de Grieksche kerk steeds verzonken blijft in een onvruchtbare mysticisme. Dat is in een zoeken van gemeenschap met het Eeuwige Wezen in den Heiligen Geest, *maar buiten den Zoon om*. Daardoor ligt de belijdenis van den Christus in deze kerk als een levenloze macht. Men loochent het werk van den Christus niet. Zelfs pleit men er op. Maar de zielsgemeenschap met den Vader gaat hier buitenom. Zoo krijgt men een tweelichtrige religie. Eenerzijds een soort *kerkreligie* die met den Christus reikt, maar daarentegen de *eigenlijke religie*, die rechtstreeks mystieke gemeenschap zoekt.

Hiermede hangt dan ook het optreden van de *Raskolnik* in Rusland rechtstreeks samen.

Dese *Raskolnik*, die een machtige sekte vormen, leeren namelijk dat de kerk verkerd liep; dat de tegenwoordige Grieksche kerk een synagoge des Satans is; dat derhalve de geloovigen zich in persoonlijke vroomheid hebben terug te trekken; en dat de ware kerk eerst geopenbaard zal worden, als onze bedeeeling ten einde loopt.

Vrucht, gelijk men ziet, van de verwerping van het *Filiokum*.

Door den Heiligen Geest niet van den Zoon te laten uitgaan, moest de persoonlijke vroomheid wel in conflict komen met de kerk die van den Zoon het mystieke lichaam is. En de *Raskolnik* deden dan ook feitelijk niet anders, dan de laatste praktische conclusie trekken, uit de ontzettende dwaling, die door de Grieksche kerk in de belijdenis van Gods Drieëinig Wezen werd ingedragen.

De zaak is dus deze, dat de Russische of Grieksche kerk op zichzelf niet anders deed, dan een zeer gewone dwaling navolgen, die ook in de Protestantische en Roomsche kerken gedurig aan het woord kwam, zoodra het mysticisme vrij spel kreeg.

Alle mysticisme wil buiten den Zoon om, rechtstreeks door den Heiligen Geest in het Eeuwige Wezen doordringen; en de Herhutters zijn wel aan deze dwaalleer ont-

komen, maar slechts door de niet minder gevaarlijke dwaling, die hen in den vleeschgeworden Zoon iets, om zoo te zeggen, nog hoogers dan het Goddelijk Wezen deed aanbidde.

Slechts hierin gingen de Russen verder, dat zij deze gewone afdwaling van alle mystiek, die aan alle natien en tijden gemeen is, indroegen in de belijdenis van de heilige Drieëenheid.

En dit nu heeft noch de Protestantische noch de Roomsche kerk gedaan.

Den strijd met het mysticisme hebben ook zij gevoerd, maar de belijdenis van Gods Drieëinig Wezen hebben ze onaangetast gelaten.

En juist daarin ligt haar kracht.

Onze meditatie over het »gergeren van den broeder» gaf aanleiding tot nog een bedenking, die we even bespreken willen.

Er was in gezegd: Dat de sterkere zich bijna nooit ergert, maar dat hij die zich ergert juist altoos de zwakkere in het geloof is.

Neen, zegt men nu. Dat kan niet. Hoe verder in het geloof iemand komt, hoe teederder hij van conscientie wordt, hoe minder er bij hem door-kan, en hoe meer hij zich zelf ergert.

Met uw welmeen!

In 1 Cor. 8:13 was het niet Paulus die zich ergerde, maar de zwakkere broeder in de kerk van Corinthe. Bij Paulus kon het eten van offerlevens er niet alleen door, maar hij zag er voor zich zelf niet het minste kwaad in. Dat kwaad zag er wel de zwakkere in, maar hij niet.

Was nu Paulus daarom minder teeder van conscientie?

Nienand die het beweren zal. Neen, maar Paulus' conscientie was uitermate teeder in aken die *Gods heiligheid* raakten, en daarentegen vrijgemaakt op het punt van *uiterlijke vormen*.

En dit nu verschilt alles.

Bovendien, als ge ergeren opvat in den zin, dien ons spraakgebruik er *thans* aan hecht: »hinder van iets hebben, en door iets pijnlijke worden aangedaan», dan natuurlijk ergert de *sterkere* zich veel meer, en de zwakkere veel minder.

Maar onze meditatie nam »gergeren» in *Schrijftijden* an, als beduidende: »door een daad zijnerzijds anderen *tot zonde* van ongelofte verleiden».

En in dien zin nu, is het gevaar om geërgerd te worden minder voor den *sterke*, en grooter voor den *zwakke* in het geloof.

KUYPER.

Collegiaal stelsel.

XI.

Het vermoeden, alsof Collegiaal en Presbyteriaal kerkrecht even hetzelfde waren, nocht dus geen oogenblik steek. Eer staan beide stelsels diametraal tegen elkander over.

In het Presbyteriale kerkrecht treden *gequalificeerde* personen op, die een last uitvoeren, naar een hun gegeven voorschrift, en die een last t. w. de *openbaring en instelling van de kerk van Christus in de plaats kunnen woning*, uit hebben te voeren, al kostte het hun kop. Waaruit volgt, dat ze bij de uitvoering van hun last alleen met hun Koning in den hemel, en niet met het gebod van hun aardsche Overheid hebben te rekenen, en dus nimmer ter verzekering van hun kerkelijke goederen, schikkingen mogen aangaan, die het organisme van de kerk te na komen.

Dit is dus vlak het tegenovergestelde van de *Collegialisten*, die uit hun *vrijen wil* als burgers handelen; een volmacht voor hun handelen aan *zichzelf* ontleenen; een inrichting in het leven roepen, gelijk die hun het best gevalt; en daarbij ontkennen iets met den Koning in de hemelen te doen te hebben, maar zich schikken naar den zin van hun aardsche Overheid.

Toch is er één trek van gelijkheid in beide stelsels, die bij het vergelijkend oordeel over beide op het dwaalspoor geleid heeft, en waarop even de aandacht dient gevestigd.

Aan beide stelsels is namelijk dit gemeen, dat ze het instituut der kerk tot stand laten komen, niet door een decreet van paus of bisschop of synode, maar van onderen op. Beide stelsels beginnen met de *personen*. Volstrekt niet met dezelfde personen; want in het Presbyteriaal stelsel zijn deze personen: gequalificeerde Christenen, die den wil van hun Koning gaan uitvoeren; en in het Collegiaal stelsel zijn het onafhankelijke burgers, die een inrichting naar hun goedvinden gaan maken. Maar dit neemt niet weg, dat dit democratische uitgangspunt aan beide gemeen is, en juist dit heeft er toe geleid, om, in tegenstelling met de autocratische stelsels, deze beide op één lijn te plaatsen.

Geheel hetzelfde wat men op staatkundig gebied merkt. Nog altoos zijn er velen, die het Calvinisme en het Radicalisme over één kam scheren, omdat beide voor uitbreiding van het kiesrecht zijn. Doch ook hier geheel ten onrechte, want in den Calvinistischen staat treden de hooften van huizegeinnen op als gequalificeerde personen, terwijl zij in den Radicalistischen staat optreden als vrij-willende individuen.

Bij de uitkomst ziet men het verschil dan ook.

Napoleon de Derde wist uit zijn algemeen stemrecht de zuiverste autocratie van het Cesarisme op te bouwen, en ook Bismarck gebruikte het algemeen stemrecht als uitgangspunt, om te komen tot een bijna autocratische regeermacht. En juist zoo zag men ook op kerkelijke gebied den democratischen grondslag van het Collegiaal stelsel ten onzent dienst

doen, om macht te worden te maken als hebben de ook de P diceerden.

Dit eel noch he Calvinist aan het w riale kerk tegen elke

Aan de om die st punt, geve zeldte uit in beide a gelijkheid slechts in

Niet in van het st Toch zij

Ook bij personen d sonen, die maar een en zich vo zaamheid a

Bun fou name in d ningen van met de s dat ze het komen en niet genoeg

Dit dient Hun stel die wil, ze v eenigen, om niet uit noo beghael. Da kerkrecht, i zelfde plaat openbaren; in belijden situeeren.

canonici da ordeningen plaatsen me Schepping e saamwonen delijke bes en niet eig voor hun k hebben ook gegeven, da king in de staan van m of stad nipt ze nooit los, zuimd, om i dien regel t

Hun twee Steeds hiel dat de amb zet, en dat s ambten gebu daarentegen meer als de slechts in die zelve geleid gaven in ambtelijke zich van geb aan het amb

En de de band met e hun geringe vloede, ook tus veronacht

Omdat ze Christus ove den ze ook de meerdere v hebben, om o en heur lever

Een Synod als vermanen zakelijk.

Vandaar d pendent. El in eigen boe van een ge kerken mocht

Zoo misken den samenha nade en het i telijk gezag er plicht om doe ling de